

GÂNDURI PRIVIND VIITORUL PROFESIEI DE AVOCAT

Fiind în an centenar, în care sărbătorim un eveniment istoric, Marea Unire de la 1918, suntem tentați să evocăm doar istoria la manifestările legate de acest eveniment. Cred însă că scopul sărbătoririi acestor evenimente nu este numai să ne gândim la trecut, ci să folosim învățămintele istoriei cu un gând orientat spre viitor. Într-un fel, în avocatură, istoria se repetă. Și de modul în care vom gestiona evenimentele actuale depinde viitorul profesiei, **pentru că suntem din nou într-un punct cheie al istoriei.**

După Marea Unire de la 1918, una dintre principalele provocări a fost unificarea reglementărilor cu privire la avocatură și depășirea specificităților juridice din provinciile reunite, de sorginte franceză, maghiară, austriacă și rusă. Până la urmă, acestea au fost depășite, însă profesia a trebuit să treacă prin furcile caudine, dezbinări și chiar ”purificări” etnice, controversate privind cauzele pauperizării avocaților, supraproducția de titrați în drept 1935, avocatura clandestină. Multe probleme cu care ne-am confruntat în istorie, au revenit, ca o boală incurabilă. Niciodată această profesie nu a avut liniște.

Astăzi, însă, provocarea este mult mai mare, fiind vorba de unificare la nivel european și chiar global, într-o lume tot mai interconectată. Unificarea aproape forțată, în lipsa timpului de asimilare, a unor specificități ale dreptului continental cu cel anglo-saxon în avocatură este de natură să genereze confuzii și implicit haos în organizarea profesiei. Ne confruntăm cu ”unificarea” unor sisteme juridice și de reglementare a profesiei de avocat în care diferențele sunt mult mai adânci, cu implicații extrem de profunde în dislocarea tradițiilor. Or, dreptul poate fi înțeles și respectat abia când intră în tradiție. E un proces care durează, ani și ani, până niște legi intră în conștiința publică prin cunoașterea lor aprofundată și validarea

lor prin practica judiciară. Altfel apare confuzia, neînțelegerea normelor și implicit anarhia. Statul de drept are de suferit, așa cum se întâmplă deja.

Globalizarea atinge toate sferele vieții juridice, profesiile juridice și sistemele de justiție în sine. Ceea ce va ieși din aceste hibride vedem deja: echivalentul unor mutații genetice care se manifestă în sfera socială. De aici, și criza de identitate a avocaturii, care se va amplifica în condițiile dereglementării.

De aceea, este foarte important să ne amintim de tradiții, pentru a ști cine suntem.

Inclusiv dreptul pare să fi devenit marfă: ”Dreptul a devenit materie de schimb. El depășește frontierele ca un produs de export. Se infiltrează, uneori fără viză, dintr-o sferă națională în alta. Din ce în ce mai mult, regulile care organizează viața noastră comună vor fi concepute în altă parte, iar cele concepute aici vor servi, la rândul lor, celor concepute în alte țări. Opinia publică ignoră cel mai adesea acest lucru, dar este deja cazul a numeroase domenii. **Bunul nostru comun național a priori cel mai specific – modul în care decidem în mod colectiv reglarea relațiilor între oameni și delimitarea a ceea ce este permis de ceea ce este interzis – a devenit permeabil la influențele străine.**”¹

Nu spun că normele europene nu sunt bune, dar cred cu tărie că trebuie adaptate tradițiilor fiecărui stat. Or, timpul e prea scurt în aceste zile dominate de instantaneitate. Ritmul accelerat în care sunt implementate nu lasă timp pentru asimilare și aici apare problema. Iată că am intrat în blocaj pe toate tronsoanele legislației penale, civile sau administrative. De mai bine de un an, nicio lege importantă nu ajunge mai la un consens politic și social. Nici măcar deciziile

---

¹ ” Julie Allard, Antoine Garapon, ”Judecătorii și globalizarea. Noua revoluție a dreptului”, Ed. Rosetti 2010, pag. 7

Curții Constituționale nu mai ajung să fie implementate, fiind blocate în acest cerc vicios.

Avocatura e vizată de aceste transformări, ca partener indispensabil al justiției. Orice efort de întărire a principiilor fundamentale ale profesiei – independența avocatului sau secretul profesional – întâmpină o rezistență similară cu cea din anii comunismului, însă mult mai perversă, pentru că nu știm exact cine e adversarul. Polarizarea extremă a societății se reflectă și în avocatură, sub impactul dreptului anglo-saxon, care spre deosebire de cel continental, urmărește logica pieței. Am citit recent observațiile autorului francez Yves Dezalay, care vorbește despre un conflict între două categorii de avocați: pe de o parte "juriștii puri", ostili față de introducerea logicii pieței în drept și, pe de altă parte, "comercianții juridici", numiți și "contractori ai serviciilor juridice". Prin reformele legislative la nivel european, logica pieței a fost introdusă și în profesia de avocat, însă nu în întregime. O parte din avocați, mai mică, dar mai puternică financiar, a preferat să urmeze modelul anglo-saxon, iar o altă parte, majoritatea avocaților, să-l continue pe cel continental.

În 2015, avocatura europeană de drept continental a fost surprinsă de o hotărâre a Curții de Justiție a Uniunii Europene², care a validat, practic, o schimbare de viziune majoră asupra profesiei, considerând că avocatul este un "furnizor" de servicii către clientul "consumator".

Dar introducerea logicii pieței în avocatură a avut ca efect nu numai divizarea avocaților. O altă consecință constă în tendințele de dereglementare a profesiei. Acestea au fost amplificate și de marile scandaluri mondiale, în special Panama Papers, în care unii avocați, care n-au înțeles prea bine esența secretului

---

² [HOTĂRÂREA CURȚII \(Camera a noua\) din 15 ianuarie 2015 „Trimitere preliminară – Directiva 93/13/CEE – Domeniu de aplicare – Contracte încheiate cu consumatorii – Contract de prestări de servicii juridice încheiat între un avocat și un consumator” în cauza C 537/13, Birutė Šiba împotriva Arūnas Devėnas,](#)

profesional, l-au folosit la umbrelă pentru a deveni complici ai clienților. Așa cum se arată în [Raportul](#) Parlamentului European referitor la ancheta privind spălarea de bani, evitarea sarcinilor fiscale și evaziunea fiscală, din decembrie 2017, în acest caz, ”consultanții juridici s-au sustras de la îndeplinirea obligațiilor legale prin invocarea „secretului profesional” pentru a evita efectuarea CDD (*n.n. obligațiile de raportare în temeiul măsurilor de precauție privind clientela*), **chiar dacă nu acționează în calitate de avocați, ci ca presatori de servicii financiare**”.

Apoi, mecanismele pieței privind cererea și oferta, cererea de servicii integrate, determină tendințele de inter-profesionalitate, care, de asemenea produc hibride profesionale, care dacă nu sunt asimilate într-un interval de timp corespunzător produc polarizare și confuzie. Astfel, în dorința de a se adapta pieței, de a-și extinde domeniul de activitate și de a face față concurenței, avocatura pierde din specificitatea ei, se îndepărtează de activitățile tradiționale ale avocatului. **Profesia se dispersează** pentru că apar confuziile, care determină slăbirea valorilor unei profesii liberale, atunci când sunt misiunea avocatului începe să fie uitată. Sunt afectate valorile fundamentale ale profesiei, precum independența, prevenirea conflictelor de interese și secretul profesional, dar și autoreglementarea.

De fapt, primele semne ale unor tendințe de dereglementare a profesiei de avocat au apărut în urma crizei financiare din anii 2008 – 2012. În acest context, ”Banca Centrală Europeană, Comisia Europeană și Fondul Monetar Internațional („Troica”) au oferit Greciei, Irlandei și Portugaliei, victime ale crizei, ajutor financiar, cu condiția de a se angaja, pe termen mediu, pe calea unor reforme economice drastice, care privesc, printre altele, profesia de avocat și justiția. Aceste reforme prevăzute în țările aflate sub tutelă, enunțate mai sus, anvizajate și pentru alte țări aflate în dificultăți, cum ar fi Italia, **se sprijină pe o abordare pur**

economică, fără a avea în vedere rolul avocaților în societate și în administrarea justiției”³.

Între timp, a intervenit Brexit-ul, însă aceasta nu înseamnă neapărat că avocații de drept continental vor reveni la tradiții. Parcursul a fost deja stabilit de evoluția normelor europene. Avocatura franceză, care ne-a inspirat legislația națională, se confruntă cu schimbări esențiale, induse de Legea Macron, pe principii de drept anglo-saxon. Legea nr. 2015-990 din 6 august 2015, privind creșterea, activitatea și egalitatea de șanse economice (zisă Legea „Macron”) permite inserția capitalului provenit de la non avocați, societăți comerciale, în societățile de avocatură. Adică un fel de societăți hibrid în care se asociază scopul pur intelectual al unei profesii liberale, apărarea drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor și a statului de drept cu scopul principal al profitului, caracteristic societăților comerciale.

Acceptarea prin lege a capitalului străin, provenit de la non-avocat, în societățile de avocatură, în țări de drept continental, precum Italia sau Franța, face ca avocatura să nu mai fie așa cum o știm, iar avocatul să-și piardă prestigiul de intelectual pe care l-a avut de-a lungul secolelor.

Cum poate un avocat să-și exercite misiunea într-un asemenea context în care are de ales între realizarea profitului și independența sa? Suntem într-o epocă în care postmodernitatea își spune cuvântul și valorile fundamentale ale unei profesii liberale se atenuază sub impactul legii pieței, al goanei după profit. Așa ceva ar părea inacceptabil pentru un avocat ”pur”, de drept continental, pentru că se opune tradiției sale.

Apoi, tot sub legea pieței, a cererii de servicii integrate, au apărut societățile inter-profesionale, care, de asemenea, hibridizează profesia de avocat într-un concept

---

³ http://unbr.ro/wp-content/uploads/2015/11/10.11.2015_CPArascho-Reglementare-versus-dereglementare-profesie.pdf

liberal-comercial, ceea ce echivalează cu deraierea scopului acestor profesii. Ce urmărim, de fapt, practicând avocatura? Să obținem profit sau să apărăm drepturile și libertățile fundamentale, statul de drept? Scopul este foarte important în atingerea obiectivelor! Când nu știm clar care e scopul, nu avem cum cum să ne atingem obiectivele. De aici toate confuziile care au dus la scandalurile mondiale, precum Panama Papers, și au determinat trenduri legislative la nivel european nefavorabile profesiei de avocat.

Actualmente, în România, avocatul are un rol bine definit legal, ca „partener indispensabil al justiției”, prevăzut în mod expres în art. 39 alin. (1) din Legea nr. 51/1995 privind organizarea și funcționarea profesiei de avocat. Își va putea păstra avocatul această calitate în condițiile în care este supus legilor comerciale?

În ceea ce privește viitorul profesiei, dereglementarea e aproape sigură. Spun ”aproape sigură” deoarece totul a devenit imprevizibil, sub impactul interconectării, și trebuie să ne exprimăm cu rezerve. Este posibil ca blocajul legislativ în care au intrat sistemele de justiție în mai multe țări europene să determine o reevaluare a parcursului acestora, o reîntoarcere la tradițiile care și-au dovedit eficacitatea. Dar este doar o supoziție optimistă, fără argumente puternice, deocamdată, dacă ne gândim că pachetul european privind **serviciile, care arată că vin vremuri tulburi pentru avocatura continentală.** [Avizul](#) Comitetului European al Regiunilor în privința pachetului privind serviciile dă undă verde dereglementării și impunerii controlul autorităților statului asupra profesiilor reglementate, prevăzând chiar un set de **”Orientări pentru reformarea și reducerea numărului de profesii reglementate”**, și care ”salută orientările pentru reformele naționale de reglementare a profesiilor, deosebit de utile în demersul de a ajuta statele membre să își adapteze cadrele de reglementare pentru profesiile cu un potențial ridicat de creștere și de ocupare a forței de muncă, inclusiv pentru arhitecți, contabili, avocați, agenți de brevetare, agenți imobiliari și

ghizi turistici” . Așadar, se pune semnul egalității de tratament pentru avocați, ca parteneri ai justiției, și ghizii turistici, de exemplu, deși misiunile lor în societate sunt foarte diferite.

În același aviz, se arată că anumite aspecte ale propunerilor referitoare la pachetul privind serviciile ridică probleme importante în ceea ce privește subsidiaritatea și proporționalitatea, atrage atenția asupra faptului că mai multe parlamente naționale au emis avize motivate, atrăgând atenția asupra aspectelor legate de subsidiaritate și proporționalitate, **exprimându-și îngrijorarea cu privire la posibilele interferențe în procedurile legislative naționale.**

Cu toate acestea, una dintre primele directive adoptate în acest pachet, a fost [Directiva \(UE\) 2018/958](#) din 28 iunie 2018 privind efectuarea unui test de proporționalitate înainte de adoptarea unor noi reglementări referitoare la profesii sau modificarea acestora. Termenul de transpunere al acesteia este 30 iulie 2020. Această directivă deschide larg porțile profesiei de avocat, minimizând rolul organismelor de autoreglementare, sub motivarea principiilor pieței.

Aș vrea să închei amintind că tema recomandată în acest an de Consiliul Barourilor Europene (CCBE), pentru a marca Ziua Europeană a Avocaților a fost ”De ce sunt importanți avocații? Apărând apărătorii statului de drept”. Într-adevăr, presiunile asupra avocaților sunt fără precedent, astfel încât s-a pus problema necesității unei apărări a avocaților. Sunt atacați constant de autoritățile care luptă împotriva corupției și a crimei organizate, ca și când avocații ar fi complicitii infractorilor. De ce? Cred că datorită confuziilor generate de globalizare privind rolul avocatului în statul de drept. Avocatul este gardianul statului de drept, poate apăra numai drepturi și interese legitime, nicidecum infracțiunea. Mi se pare că acest lucru nu mai este înțeles astăzi datorită confuziilor care generează dispersarea profesiei, prin lipsa de clarviziune a valorilor ei fundamentale.

Așadar, pentru a înțelege rolul avocaților într-un stat de drept, imaginați-vă o lume fără ei, cu atât mai mult cu cât, așa cum spune dl. Antonín Mokrý, președintele CCBE, ” **în prezent, unii visează să substituie alte modele justiției, pentru a reglementa raporturile noastre sociale: supravegherea și represiunea, religia, economia, comunicațiile (îndoctrinare, denigrare, demagogie, *fake news*, ...)**”

”O lume fără avocați” este un exercițiu de imaginație pe care l-am propus și în contextul Zilei Avocaților europeni.⁴ Cum spuneam și atunci, ”Lupta împotriva terorismului și a crimei organizate, care a inclus și o componentă de propagandă prin justiția televizată, a indus frică. Și e o reacție normală ca oamenii să se teamă și să ajungă să-și sacrifice drepturi fundamentale, cum ar fi cel la viață privată, pentru siguranță. Pe aceasta mizează și populiștii care tind să instaureze autoritarismul, încercând să inducă frica, să controleze justiția și să reducă la tăcere avocații”.

---

⁴ <http://www.unbr.ro/av-dr-gheorghe-florea-exercitiu-de-imaginatie-o-lume-fara-avocati/>